

Søfart og provinshavne i 1700- og 1800-tallet

Arkivar og seniorforsker ved Rigsarkivet, ph.d. Jørgen Mikkelsen

Der skete markante forbedringer af mange danske havne mellem 1780 og 1900. Det hang sammen med forøgede muligheder for eksport af korn og andre landbrugsprodukter, og at nye skibstyper havde større dybgang end de fleste af 1700-tallets fartøjer.

Men der var stor forskel på, hvordan "havnesagen" blev grebet an i de enkelte byer. Det gjaldt både graden og karakteren af det lokale engagement og de lokale politikeres strategier. De centrale myndigheder skiftede også holdning til havnespørgsmålet flere gange i løbet af 1700- og 1800-tallet. Et studie af dansk havnevæsen i disse århundreder kan derfor belyse mange aspekter af dansk by-, søfarts- og forvaltningshistorie.

Kilder

Jørgen Mikkelsen udtaler om kilderne: Mit foredrag var i alt væsentligt identisk med min beskrivelse af havnevæsenets udbygning i: Mikkel Leth Jespersen, Jørgen Mikkelsen og Jakob Ørnbjerg: Danmarks byer fra renæssance til enevælde (Aarhus Universitetsforlag 2023).

Præsentationen byggede på en række søfarts- og lokalhistoriske værker, især:

- Michael Levy Bruus: I sikker havn. Danske købstadshavnens modernisering 1798-1868, Maritim Kontakt, nr. 29, 2007, s. 7-102.
- Anders Monrad Møller: Jagt og skonnert. Studier i den danske provinssøfart i tiden fra 1814 til 1864, 1988.
- Wilhelm von Rosen: Købstædernes havnekommissioner 1798-1868, Arkiv, bd. 6, 1976-77, s. 168-189.

Desuden brugte jeg bl.a.:

- Sv. Aage Bay: Bidrag til Horsens historie, 1979.
- Aage Fasmer Blomberg: Faaborg Bys Historie, bd. I-II, 1955-56.
- Erik S. Christensen m.fl.: Frederikshavn Købstad 1818-2018, 2018.
- Jørgen Mikkelsen: Søfart og havneadministration i Korsør og Skælskør ca. 1740-1800, Årbog for Historisk Samfund for Sorø Amt, bd. 82, 1995, s. 7-52.
- Rasmus Nielsen: Næstved Købstads Historie, bd. IV, 1932.
- Susanne Overgaard: Byens havn. Nykøbing Mors havn gennem 300 år, 1993.
- J. Ingemann Pedersen: Susåen og Den Danneskjoldske Kanal, Årbog for Historisk Samfund for Præstø Amt, 1986, s. 5-91.

Blandt relevante arkivalier kan nævnes havnekommissionernes forhandlings- og regnskabsbøger m.m. i diverse rådstuearkiver (Rigsarkivet) samt de såkaldte købstadskort fra omkring 1800 – en del af vej kortsamlingen i: Rigsarkivet: Generalvejkommisionen: Kort og tegninger 1764-1830 (beskrevet i Journalen 2021, nr. 3, s. 27-35).